

วิจารณ์หนังสือ

สัญญาชัย สุวัจนบุตร

ยุโรป สามทศวรรษหลังสงคราม

ค.ศ. 1945 - 1975

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

2531 235 หน้า (ภาพประกอบ) ราคา 73 บาท

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ยุโรปศตวรรษที่ 20 หรือเรื่องราวของยุโรปตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา จนมาถึงปัจจุบัน มักจะหาตำรา หรืองานเขียนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรงไม่ได้ มักจะรวมอยู่ในตำราประเภทเหตุการณ์โลกปัจจุบันหรือ “เหตุการณ์ปัจจุบันของโลก” จะกล่าวถึงการแบ่งยุโรปออกเป็นสองค่าย คือ ค่ายเสรีประชาธิปไตย (ยุโรปตะวันตก) และค่ายคอมมิวนิสต์ (ยุโรปตะวันออก) ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลึกลงได้ไม่

นาน อันเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามเย็น (Cold War) ต่อจากนั้น ก็หันไปมุ่งประเด็น “สงครามเย็นนอกยุโรป” ในภูมิภาคเอเชีย แอฟริกา และตะวันออกกลาง เป็นส่วนใหญ่ ทำให้การเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของยุโรปตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ดูด้อยลงไป

ผู้เขียน (คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สัญญาชัย สุวัจนบุตร แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร) ได้บอกจุดมุ่งหมายของหนังสือเล่มนี้ไว้ว่า เพื่อ

“...เสนอเรื่องราว การเปลี่ยนแปลงของยุโรป และความหลากหลายซับซ้อนของปัญหาที่ยุโรปต้องเผชิญในช่วงสามทศวรรษหลังสงคราม (ค.ศ. 1945 - 1975) โดยเน้นพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมที่ทำให้ยุโรปสามารถลุกก้าวขึ้น จากความบอบช้ำของสงครามโลกครั้งที่สอง มาสู่ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และมีบทบาทสำคัญในโลกได้อีกครั้งหนึ่ง” (หน้าคำนำ)

ดังนั้นขอบเขตเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ จึงเริ่มต้น ตั้งแต่เหตุการณ์การประชุมที่ยัลด์้า ในระหว่างวันที่ 4 - 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1945 ณ พระราชวังลิวาเดียของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่สอง บริเวณแหลมไครเมีย โดยผู้นำสามมหาอำนาจ คือ ประธานาธิบดีโรสเวลท์ แห่งสหรัฐอเมริกา เซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ และโจเซฟสตาลิน ประมุขของสหภาพโซ-

วิจารณ์หนังสือ

เวียดนาม มีจุดประสงค์ที่จะรวมมือเผด็จศึกกลุ่มอักษะ โดยเร็วที่สุดและตกลงให้โซเวียตช่วยปลดปล่อย ยุโรปออกจากกรยึดครองของเยอรมนี และในการประชุมที่ปอตสדם ในวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ณ พระราชวังซีซีเลียนฮอบ ประเทศเยอรมนี อันเป็นการประชุมเพื่อแบ่งเยอรมนีและกรุงเบอร์ลินออกเป็น 4 เขต อันเป็นต้นเค้าแห่งสงครามเย็นในเวลาต่อมา ทำให้ยุโรปแบ่งออกเป็นสองค่าย คือ ยุโรปตะวันตก และยุโรปตะวันออก มีความขัดแย้งกันเรื่อยมา พร้อมทั้งพัฒนาการ และความร่วมมือกันของแต่ละค่าย จนกระทั่งมีการประชุมเพื่อความมั่นคง และความร่วมมือระหว่างกันในยุโรป (The Conference on Security and Cooperation in Europe CSCE) ระหว่างยุโรป 35 ประเทศ (ยกเว้นแอลบาเนีย) กับสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ที่กรุงเฮลซิงกิ ประเทศฟินแลนด์ ในระหว่างวันที่ 24 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม ค.ศ. 1975 อันเป็นการประชุมที่ทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างยุโรปตะวันตกกับตะวันออก ที่ได้ตั้งเครียดมาตลอดเกือบ 30 ปี ด้วยเค้าแก่สงครามและความตึงเครียดทางการเมืองที่แตกต่างกันในลัทธิ ได้ผ่อนคลายลง หันมาร่วมมือและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อันเป็นการสิ้นสุดเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ด้วย

ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ออกเป็น 9 บท (ไม่นับบทนำ) บทที่ 1 การแสวงหาสันติภาพหลังสงคราม ค.ศ. 1945 - 1949 อัน

เป็นบทที่กล่าวถึง การหาทางสิ้นสุดของสงคราม แสวงหาสันติภาพหลังสงคราม แสวงหาผู้ทางเพื่อดำรงไว้ซึ่งสันติภาพอันถาวรของโลก โดยเริ่มต้นจากการประชุมที่ยัลต้า และปอตสדם ในปี ค.ศ. 1945 การก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ และการพิจารณาคติเกี่ยวกับอาชญากรรมสงคราม แต่แล้วในเวลา 2 ปีหลังจากนั้น สันติภาพก็ถูกกระทบกระเทือนจากการที่สหภาพโซเวียตได้ผนวกรวมลวเอชโอบแจนเข้ารวมกับสหภาพโซเวียต รัฐบาลอิหร่านได้เรียกร้องไปยังสหประชาชาติ การพยายามที่จะขยายดินแดนดังกล่าวรวมไปถึงการพยายามที่จะสร้างอิทธิพลในยุโรปตะวันออกสร้างความไม่พอใจให้ประเทศเสรีประชาธิปไตยตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ดังนั้นเมื่อรัสเซียพยายามที่จะขยายอำนาจ

วิจารณ์หนังสือ

ไปยังกรีซและตุรกี สหรัฐอเมริกาโดยประธานาธิบดีทรูแมนจึงประกาศให้ความช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ที่ถูกลัทธิคอมมิวนิสต์รุกราน อันเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามเย็น นับว่าบทนี้เป็นบทที่ปูพื้นให้ผู้อ่านได้รับทราบว่า ยุโรปแบ่งเป็นสองค่าย และต่อไปนี้ผู้เขียนจะแยกไปดูพัฒนาการทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของแต่ละค่าย เช่นในบทที่ 2 การบูรณะพื้นตัวของประเทศมหาอำนาจตะวันตก ค.ศ. 1945 - 1960

ในบทที่ 2 นี้ ผู้เขียนได้เจาะให้ผู้อ่านได้ดูพัฒนาการหลังสงครามของประเทศยุโรปตะวันตกที่จะประเทศในช่วงระยะเวลา 15 ปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น อังกฤษที่เข้าสู่นโยบายรัฐสวัสดิการ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจของพรรคกรรมกรในช่วงแรก และชัยชนะของพรรคอนุรักษนิยมในระยะหลัง ฝรั่งเศสในยุคสาธารณรัฐที่ 4 ภายการนำของเดอโกลล์ ต่อจากนั้นก็มาดูอิตาลีหลังสงคราม ความมั่นคงของรัฐบาลนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสุดท้ายก็มาถึงเยอรมนีในสมัยนายคอนราด อเดนาว และหลักการฮัลล์สไตน์ (Hallstein Doctrine) ที่ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศที่รับรองความเป็นรัฐของเยอรมนีตะวันออก จบด้วยการสร้างกำแพงเบอร์ลินของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน (เยอรมนีตะวันออก) ในตอนต้นของทศวรรษ 1960

ในบทที่ 3 ผู้เขียนก็พามาดูอีกซีกหนึ่งของ

ยุโรป คือ สหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก ในปี ค.ศ. 1945 - 1960 กล่าวถึงโซเวียตภายใต้การนำของสตาลิน การส่งเสริมให้มีการเพิ่มจำนวนประชากรภายหลังสงคราม การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี ความสำเร็จในการค้นคว้าวิทยาศาสตร์ จนทำให้เป็นประเทศแรกของโลก ที่ส่งดาวเทียม การควบคุมทางการเมืองและสังคมของสหภาพโซเวียตที่มีต่อยุโรปตะวันออก จนทำให้ยูโกสลาเวียภายใต้การนำของนายโจซิฟ บรอซ ตีโต้ ไม่พอใจแล้วแยกตัวออกมาในปี ค.ศ. 1948 อันเป็นผลให้ยุโรปตะวันออกที่นิยมลัทธิตีโต้เริ่มกระด้างกระเดื่องต่อโซเวียต ทำให้โซเวียตหันมาใช้นโยบายแยกยูโกสลาเวียให้อยู่โดดเดี่ยวทางการเมืองและเศรษฐกิจในยุโรปตะวันออกพร้อมกับควบคุมระบบเศรษฐกิจของยุโรปตะวันออกอย่างใกล้ชิด อันเป็นจุดเริ่มต้นขององค์การโคเมคอน (Council for Economic Mutual Assistance - COMECON) ต่อจากนั้นก็ไปสู่การขึ้นมาของครุสชอฟ มีการเปลี่ยนแปลงผ่อนความ

วิจารณ์หนังสือ

“ในหนังสือเล่มนี้กลับเพิ่มส่วน
ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่
วัฒนธรรม ของประชากรยุโรป
หลังสงคราม

เข้มงวดทางการเมืองการปกครองให้ต่าง
ไปจากสมัยสตาลิน ผู้เขียนยังหาหลักฐานทาง
วรรณกรรมมาสนับสนุนประเด็นนี้ และ “นโยบาย
ล้มความนิยมสตาลิน” นี้ ผู้เขียนยังบอกว่ามีผลต่อ
ความยุ่งยากในโปแลนด์ (หน้า 74) และ
วิกฤตการณ์ในฮังการี ใน ค.ศ. 1956 (หน้า 76)

บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของยุโรป
หลัง ค.ศ. 1945 จากบทนี้ทำให้หนังสือเล่มนี้แตกต่าง
จากหนังสือเหตุการณ์โลกปัจจุบันทั่ว ๆ ไป
กล่าวคือ หนังสือเหตุการณ์โลกปัจจุบัน มักจะ
กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับการเมือง และความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เรื่องราวของ
ยุโรปในหนังสือเหล่านั้นขาดชีวิตชีวา แต่ในหนังสือ
เล่มนี้กลับเพิ่มส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็น
อยู่ วัฒนธรรม ของประชากรยุโรปหลังสงคราม
เช่น การใช้นโยบายรัฐสวัสดิการของรัฐบาลประ
เทศต่าง ๆ ในยุโรป การเปลี่ยนแปลงด้านประ
ชากร การขยายของตัวเมือง (หน้า 87) บ้านพัก
และที่อยู่อาศัย สถานภาพทางสังคมของประชากร

โดยผู้เขียนได้หยิบยกเอาตัวอย่างที่สะท้อนอก
มาจากรรณกรรมร่วมสมัย เรื่องเกี่ยวกับสหพันธ์
กรรมกร สุขภาพและการบริโภค นันทนาการ
และการท่องเที่ยว สุดท้ายคืออิทธิพลของวัฒน
ธรรมอเมริกันในยุโรป เช่น ชาวยุโรปรู้จักการ
ใช้อาหารกระป๋อง และ Fast Food มากขึ้น บทนี้
จึงทำให้หนังสือเล่มนี้มีชีวิตชีวา และผ่อนคลาย
ความตึงเครียด หลังจากอ่านเรื่องหนัก ๆ เกี่ยว
กับการเมืองใน 3 บทแรกมาแล้ว

บทที่ 5 พัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของ
ประเทศยุโรปใต้ ผู้เขียนได้นำผู้อ่านไปสู่ประเทศ
ในยุโรปตอนใต้ ซึ่งผู้เขียนได้ให้ความเห็นว่า
“ปัญหาความขัดแย้งของสงครามเย็นในยุโรป
มีผลกระทบไม่น้อยต่อยุโรปใต้ เพราะประเทศ
ยุโรปใต้ถูกดึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง
ในยุโรปโดยเข้าเป็นภาคีสมาชิกองค์การระหว่าง
ประเทศที่กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกร่วมมือกันจัด
ตั้งขึ้น...” (หน้า 104) การนำเสนอของผู้เขียน
ในบทนี้ก็เช่นเดียวกับบทที่ 3 คือ เสนอเป็นประ

วิจารณ์หนังสือ

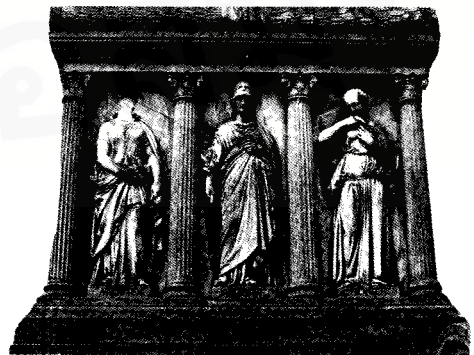
เทศ ๆ แต่ช่วงเวลานั้นว่ากันตลอด 30 ปีเลย คือ จาก ค.ศ. 1945 หรือก่อนหน้านั้นบ้าง ไปจนถึง ค.ศ. 1975 บางครั้งก็เลยออกไปตามความต่อเนื่องของเหตุการณ์ เริ่มตั้งแต่สเปนจากสมัยเผด็จการในสมัยนายพลฟรานซิสโก ฟรังโก การกลับเข้ามาครองราชย์ใหม่ของกษัตริย์ราชวงศ์บูร์บงแห่งสเปน ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของสเปนต่อยุโรปตะวันตก นำสเปนให้ไปสู่การเป็นสู่การเป็นสมาชิกของ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจยุโรป (OECE) การขยายตัวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ต่อมาคือโปรตุเกส อันเป็นประเทศล่าหลังและยากจน นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องอาณานิคม จนมาถึงการก่อรัฐประหารของนายพลอันโตนิโอ สปีโนลา ใน ค.ศ. 1974 กรีซ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 บทบาทของรัฐบาลนายคารามันลิสกับรัฐบาลของนายพาพันดริอู จนกระทั่งระบอบกษัตริย์สิ้นสุดลงในปลายปี ค.ศ. 1974 เนื่อง จากมีประชามติทั่วประเทศสนับสนุนการปกครองแบบสาธารณรัฐ ปัญหาในไซปรัส จนถึงต้น ค.ศ. 1975 (หน้า 120) ตุรกี: ความอ่อนแอของระบอบประชาธิปไตย กล่าวถึงตุรกีตั้งแต่ในอดีต สมัยมุสตาฟา เคมาล จนกระทั่งรัฐประหารในปลายปี ค.ศ. 1980

ตอนท้ายของบทที่ 5 มีรูปภาพเหตุการณ์และบุคคลสำคัญของหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

จำนวน 20 ภาพ แผนที่ 3 ภาพ เป็นแผนที่ยุโรปหลัง ค.ศ. 1945 , ดินแดนที่สหภาพโซเวียตได้รับ ค.ศ. 1945 และ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของยุโรป ค.ศ. 1947 - 1970

บทที่ 6 ความสมานฉันท์และการสร้างเอกภาพแห่งยุโรป เป็นการนำเสนอถึงความคิดที่จะรวมยุโรป อันเริ่มมาจากแนวคิดการสร้าง “สหรัฐแห่งยุโรป” ของนายอริสติด บร็อง รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส เมื่อสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่ไม่สำเร็จ ฉะนั้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงมีการร่วมมือทางเศรษฐกิจของยุโรป นำไปสู่การตั้งสภาแห่งยุโรปใน ค.ศ. 1958 (หน้า 130) แต่ความตึงเครียดจากวิกฤตการณ์เบอร์ลิน องค์การนาโตจึงเกิดขึ้น ท่ามกลางความตึงเครียดของสงครามเย็นในทศวรรษ 1960 ทำให้การประชุมสุดยอดที่เจนีวา ใน ค.ศ. 1965 ไม่ได้ผล ในขณะที่ยุโรปตะวันตกก็จับมือร่วมกันตั้งองค์การตลาดร่วมยุโรป ในปี ค.ศ. 1967 พร้อมกับความสำเร็จในการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ร่วมกัน

วิจารณ์หนังสือ

ในขณะเดียวกัน ยุโรปตะวันออกก็มีองค์การโคเมคอนช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจแม้จะไม่สำเร็จนัก แต่การทำสนธิสัญญามิตรภาพความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างกันเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1955 หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนามองค์การสนธิสัญญาวอร์ซอกก็ประสบความสำเร็จ ทำให้สหภาพโซเวียตควบคุมยุโรปตะวันออกได้ง่าย อันนำไปสู่การประกาศหลักการเบรสเนฟ หรือหลักการอธิปไตยแบบสังคมนิยมในเดือนพฤศจิกายน 1968

เนื่องจากผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ล้นทัดในการจับแง่มุมประวัติศาสตร์จากรรณกรรม ฉะนั้นในบทที่ 7 การฟื้นฟูศิลปะ และวัฒนธรรมหลัง ค.ศ. 1945 จึงเป็นจุดเด่นที่ทำให้หนังสือเล่มนี้น่าสนใจขึ้นมา เพราะผู้เขียนประวัติศาสตร์ยุโรปร่วมสมัยส่วนใหญ่มักจะเน้นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจมากกว่าจะเน้นประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา เนื่องจากผู้เขียนเคยมีงานเขียนทางวิชาการในเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรม ฉะนั้นผู้เขียนจึงหยิบยกวรรณกรรมร่วมสมัยตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่

ที่ 2 เป็นต้นมา เพื่อชี้ภาพของสังคมให้ผู้อ่านได้เห็นด้วยภาพที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและการเมืองอย่างกลมกลืน ทั้งในโลกตะวันตกและตะวันออก พร้อมด้วยปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) อันเป็นแนวความคิดของชาวยุโรปรุ่นใหม่การละคร จิตรกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของยุโรป เป็นการสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ดี

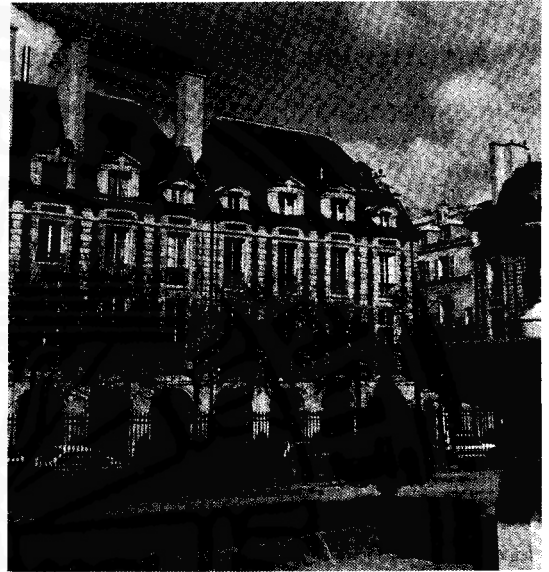
บทที่ 8 ผู้เขียนก็นำผู้อ่านมาสู่โฉมหน้าใหม่ของการเปลี่ยนแปลงในทศวรรษ 1960 เช่น ปัญหาการรวมเยอรมนี เยอรมนีตะวันตก ในสมัยของลุดวิก แอร์ฮาร์ด ที่ประกาศนโยบาย “มุ่งสู่ตะวันออก” การสร้างกำแพงเบอร์ลินในปี ค.ศ. 1961 นโยบายของเดอโกลล์แห่งฝรั่งเศส ในสมัยสาธารณรัฐที่ 5 ที่จะสร้าง “สหรัฐแห่งยุโรป” (หน้า 185) ต่อด้วยวิกฤตการณ์คิวบา อันมีผลต่อการสิ้นสุดอำนาจของครุสซอฟ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1964 นำไปสู่การฟื้นฟูระบบสตาลิน ของนายเลโอนิด เบรสเนฟ การบุกปล้น

วิจารณ์หนังสือ

เซโกโลวเระเกียมีเอ 21 สิงหาคม ค.ศ. 1968 ของ กองทัพพอร์ชอ การเดินทางของนักศึกษาฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1968 อาจเป็นต้นแบบของการเดินทางของนักศึกษาในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยในเวลาต่อมาก็ได้ เมื่อวิลลี บรานด์ท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเยอรมนีตะวันตก ในระหว่าง ค.ศ. 1969 - 1974 เขาก็ดำเนินนโยบาย “มุ่งสู่ตะวันออก” โดยมีการยอมรับเยอรมนีตะวันออกว่าเป็นประเทศเอกราชพร้อมกับมีความสัมพันธ์กับเยอรมนีตะวันออกอย่างฉันท์มิตร ซึ่งผิดกับนโยบายนายกรัฐมนตรีเยอรมนีตะวันตกคนต่อมา คือ นายเฮลมุท ชมิดท์ (หน้า 206)

และแล้วยุโรปในสามทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็จบลงด้วยความสุขในบทที่ 9 “ปีแห่งยุโรป” : การเจรจาตกลง ค.ศ. 1970 - 1975 เป็นช่วงบรรยากาศแห่งการผ่อนคลายความตึงเครียด (Détente) การร่วมมืออย่างเหนียวแน่นของยุโรปตะวันตก และการเจรจาจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ ครั้งที่ 1 (SALT1) ในปี ค.ศ. 1972 เรื่องเกี่ยวกับยูโรคอมมิวนิสต์ของพรรคคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันตกที่ปฏิเสธการเป็นผู้นำคอมมิวนิสต์สากลของสหภาพโซเวียต เป็นผลให้โลกผ่อนคลายความตึงเครียด และจบลงด้วยความสุขที่ การประชุมเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือระหว่างกันในยุโรป ค.ศ. 1975 อันเป็นการสิ้นสุดของหนังสือเล่มนี้

ในความคิดเห็นของผู้วิจารณ์อยากจะให้ผู้เขียนขยายช่วงเวลา ให้เป็น 4 ทศวรรษ คือสิ้นสุดในปี ค.ศ. 1985 ด้วยว่าหนังสือเล่มนี้ก็ออกมาในช่วงต้นปี ค.ศ. 1988 อีกประการหนึ่ง บางเหตุการณ์ก็ต่อเนื่องกันมาสิ้นสุดหลังจากปี ค.ศ. 1975 เช่นผู้เขียนก็ยังได้เขียนถึงการรัฐประหารที่โซเวียตในปี ค.ศ. 1980 (หน้า 124) หรือการที่กวีที่มีชื่อเสียงของประเทศเซโกโลวเระเกีย จาโรสลาวฟ ไชร์เฟรด ได้รับรางวัลโนเบล ใน ค.ศ. 1984 ซึ่งมีบทบาทในการประณามนโยบายเผด็จการของรัฐบาลที่ริตรอนสิทธิมนุษยชน (หน้า 163) แต่ผู้วิจารณ์เป็นผู้หนึ่งที่ชอบดูหนังที่จบอย่างมีความสุข จึงเห็นด้วยและยินดีที่ผู้เขียนจบหนังสือเล่มนี้ด้วย “เพลงสามัคคีชุมนุม” ในยุโรป เมื่อปี 1975 เมื่อปิดหนังสือไปแล้ว ก็ยังฝันดี

แต่ที่สังเกตุจากการแบ่งตอนแต่ละบท ผู้เขียนได้ใช้ปัจจัยทางภูมิภาค อิทธิพลและลัทธิ

วิจารณ์หนังสือ

ของมหาอำนาจ ตลอดจนช่วงระยะเวลา เช่น ยุโรปตะวันออก ยุโรปตะวันตก ยุโรปใต้ ช่วงระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1945) ถึงทศวรรษที่ 1960 ซึ่งตั้งแต่บทที่ 1-7 ของหนังสือเล่มนี้จะอยู่ในช่วงเวลานี้ ส่วนช่วง ค.ศ. 1960-1970 และช่วง ค.ศ. 1970-1975 มีเพียงอย่างละ 1 บท เปรียบเทียบ “ความแน่นของเนื้อหา” กับ 7 บทแรก จึงดูด้อยลงไป

แต่เมื่อพิจารณาโดยสรุปแล้ว ในฐานะผู้ใช้หนังสือเล่มนี้เป็นตำราเรียน ต้องยอมรับว่าช่วยในการศึกษา ประวัติศาสตร์ยุโรปร่วมสมัยได้มากที่สุดทีเดียว นอกจากเป็นตำราที่ต่อเติมจากประวัติศาสตร์ยุโรปคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 ที่สิ้นสุดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ก็จบแล้ว ผู้เขียนยังได้อ้างอิงตำราต่างประเทศที่เชื่อถือได้ และนำหนังสือด้านวรรณกรรมมารับใช้ประวัติศาสตร์ได้อย่างผสมกลมกลืนดีมาก นอกจากนี้ผู้เขียนยังช่วยผู้อ่านในการให้คำแนะนำหนังสือที่เกี่ยวข้องที่เป็นบรรณานุกรม ให้ผู้อ่านได้ทราบและเป็นแนวช่วยค้นต่อไปนับว่าเป็นตำราที่สมบูรณ์แบบจริง ๆ แม้ว่าจะมีคำว่า “ปฏิบัติ” (หน้า 221) ซึ่งลึกลับ “~” กับ “~” แต่ก็ไม่ใช่ความผิดพลาดอะไรมากมาย และก็ไม่ใช่ข้อบกพร่องของผู้เขียนด้วย

ประภาพ เเบญจกุล

**นักศึกษาปริญญาโทสาขาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

อ้อยแก้วแนวใหม่ของไทย

พ.ศ. 2417 - 2453

(รวมเรื่องพร้อมด้วยบทนำเสนอ และตารางประกอบ)

อ้อยแก้วแนวใหม่ของไทย พ.ศ.

2417 - 2453 (รวมเรื่องพร้อมด้วยบทนำเสนอ และตารางประกอบ) เป็นหนังสือลำดับแรกของโครงการศึกษาวรรณกรรมไทย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ หนังสือเล่มนี้มีขนาดรูปเล่มพอ ๆ กับวิทยานิพนธ์ทั่วไป ความยาว 258 หน้า ในหนังสือแบ่งออกเป็นสองภาค คือ ภาคที่ 1 ประกอบด้วย บทนำเสนอ และภาคผนวกซึ่งเป็นตารางประกอบเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของเรื่องที่เขียนขึ้นกับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์โดยเรียงตามระยะเวลา ส่วนภาคที่ 2 เป็นการรวบรวมเรื่องร้อยแก้ว

วิจารณ์หนังสือ

แนวใหม่ของไทยที่แต่งขึ้นในช่วง พ.ศ. 2417 - 2453

ร้อยแก้วแนวใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 นี้เหมาะสำหรับผู้สนใจศึกษาอย่างยิ่ง โดยไม่จำกัดเฉพาะผู้สนใจทางด้านวรรณกรรมเท่านั้น เพราะในเนื้อหาโดยเฉพาะภาค 2 มีเรื่องหลายเรื่องที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ และทัศนคติของคนในสังคมขณะนั้น เช่น เรื่อง “นายจิตรกับนายใจสนทนากัน” ของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) ได้สะท้อนให้เห็นทัศนคติที่ขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ในสมัยนั้น หรือเรื่อง “มั่งมีขึ้นได้ในวันเดียว” ของพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ ก็เป็นเรื่องที่เสนอความคิดเกี่ยวกับการใช้ระบบเครดิตในธุรกิจการค้า เป็นต้น

คุณค่าของหนังสือเล่มนี้มีตั้งแต่ต้นจนจบ เริ่มตั้งแต่บทนำเสนอของ น.ต.หญิง สุมาลี วีระวงศ์ ที่สรุปลักษณะการเขียนร้อยแก้วขนาดสั้นในช่วง 36 ปีไว้ได้อย่างกระชับ จนผู้อ่านสามารถเห็นภาพรวมอย่างคร่าว ๆ ของลักษณะร้อยแก้วขนาดสั้นในยุคนั้น ซึ่งผู้เขียนแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดสั้น ในดุริยบท (พ.ศ. 2417 - 18) ช่วงที่ 2 บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดสั้น ในวชิรญาณวิเศษ และวชิรญาณ (พ.ศ. 2428 - 42) ช่วงที่ 3 บันเทิงคดีร้อยแก้วขนาดสั้นช่วงปลายรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2443 - 53)

“มีเรื่องหลายเรื่องที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์และทัศนคติของคนในสังคมขณะนั้น”

ลักษณะการเขียนบทนำเสนอเป็นการเขียนสรุปอย่างแท้จริง แม้การยกข้อมูลมาประกอบข้อสมมุติฐานของผู้เขียนก็เป็นเพียงการกล่าวอ้างชื่อเรื่องเท่านั้นเป็นส่วนใหญ่ เช่น

“ดุริยบทกลายเป็นต้นเหตุของความแตกร้าระหว่าง

“เด็ก” กับ “ผู้ใหญ่” ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา

จากข้อความนี้ทำให้ผู้อ่านใคร่รู้ว่า “ผู้ใหญ่” และ “เด็ก” เป็นใคร ความแตกร้าคืออะไร ฉะนั้นผู้อ่านหากต้องการเข้าใจอย่างแจ่มชัด จะต้องอ่านร้อยแก้วขนาดสั้นในภาค 2 ประกอบด้วยจุดนี้ไม่ใช่ข้อบกพร่อง แต่กลับเป็นเสน่ห์ที่ผูกใจผู้อ่านให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองต่อไป อีกทั้งยังไม่เป็นการผูกขาดความคิดของผู้อ่านอีกด้วย

ส่วนตารางประกอบ ที่อยู่ในภาคผนวก

วิจารณ์หนังสือ

ท้ายบทนำ นับว่ามีประโยชน์มาก เพราะในภาคผนวก ก. ผู้เขียนได้ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เทียบเคียงกับเหตุการณ์สำคัญทางวรรณคดีตามระยะเวลา ทำให้ผู้อ่านสามารถเปรียบเทียบเห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์บ้านเมืองและวรรณกรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ดีขึ้น ส่วนในภาคผนวก ข. เป็นตารางแสดงรายละเอียดของร้อยแก้วแก้วใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 ทั้งชื่อเรื่องปีที่แต่ง ผู้แต่ง ชื่อหนังสือที่พิมพ์เรื่อง ความยาวของเรื่อง ตัวละครหลัก แก่นเรื่อง ลักษณะการเขียนที่มาของเรื่อง และข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องและผู้เขียนค้นคว้าเพิ่มเติมมาได้ ตารางประกอบในภาคผนวก ข. นี้มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจค้นคว้าทางด้านนี้ต่อไป เพราะตารางนี้จะเป็นเสมือนเข็มทิศชี้แหล่งค้นคว้าได้อย่างดีทีเดียว ส่วนข้อดีจะมีบ้างก็คือ ในสารบัญควรรบอกลำดับ

หน้าที่ภาคผนวก ก. และ ข. เริ่มต้นด้วยจะช่วยให้การอ่านและค้นหาสะดวกขึ้น

ในภาคที่ 2 เป็นส่วนที่รวบรวมเรื่องร้อยแก้วแก้วใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 ซึ่งผู้เขียนได้คัดเลือกมาพิมพ์ไว้เพียง 39 เรื่อง ถึงแม้จะได้ชื่อว่าร้อยแก้วแก้วใหม่ของไทย ก็เป็นของใหม่สำหรับยุคนั้น แต่เป็นเรื่องอ่านค่อนข้างยากสำหรับยุคนี้ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้จัดทำคัดลอกตามต้นฉบับ โดยไม่เปลี่ยนระบบการเขียนและถ้อยคำให้ง่ายขึ้นตามระบบการเขียนปัจจุบันนั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะถึงจะอ่านยาก แต่เมื่ออ่านแล้วก็ได้อรรถรสของภาษามยุคนั้น และยังสามารถใช้ศึกษาความแตกต่างของภาษาแต่ละสมัยได้ด้วย อีกทั้งผู้จัดทำยังทำเชิงอรรถอธิบายไว้ ซึ่งช่วยให้สามารถอ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

หนังสือเรื่องร้อยแก้วแก้วใหม่ของไทย พ.ศ. 2417 - 2453 เป็นหนังสือที่มีคุณค่าสมควรที่ผู้สนใจจะแสวงหาอ่าน และนับเป็นสิ่งที่น่ายินดีสำหรับสมาคมภาษา และหนังสือฯ ที่ได้มอบสิ่งมีค่าทางวิชาการให้แก่ผู้อ่านและวงการวิชาการอีกครั้งหนึ่ง และเราหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คณะกรรมการสมาคมภาษาและหนังสือฯ จะสร้างสรรค์หนังสือคุณภาพคับเล่มเช่นนี้ออกมาให้พวกเราได้ชื่นชมอีก

ประคอง เจริญจิตกรธม

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิจารณ์หนังสือ

The Coming Of The Strangers

LIFE IN AUSTRALIA 1788-1822

Baiba Berzins

Berzins, Baiba, *The Coming of the Strangers : Life in Australia 1788 - 1822.*

Collins Publishers Australia, 1988.

144 pages (\$A 19.95)

ในโอกาสที่ประเทศออสเตรเลียมีอายุครบ 200 ปี ใน ค.ศ. 1988 นี้ หน่วยงานราชการและเอกชนหลายแห่งของออสเตรเลียได้จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก จัดรายการแสดงและกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เพื่อร่วมเฉลิมฉลองโอกาสพิเศษนี้ ตลอดจนได้ดำเนินการซ่อมแซม บำรุงรักษาสถานที่สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ทั่วประเทศ โดยเฉพาะที่นครซิดนีย์ รัฐนิวเซาท์เวลล์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ออสเตรเลียเมื่อเรือ

อังกฤษ 11 ลำได้นำเจ้าหน้าที่อังกฤษ ผู้คุมนักโทษ นักโทษชาย - หญิง และกะลาสี จำนวน 1,300 คน มาจัดตั้งอาณานิคมที่บริเวณซิดนีย์โคฟชายฝั่งตอนเหนือของนครซิดนีย์ในวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1788

The Coming of the Strangers : Life in Australia 1788 - 1822 นับว่าเป็นหนังสือที่ระลึกอีกเล่มหนึ่งที่พิมพ์เผยแพร่ในปีสำคัญนี้ เป็นผลงานของ Baiba Berzins อดีตอาจารย์ประวัติศาสตร์และการเมืองออสเตรเลีย แห่งมหาวิทยาลัยซิดนีย์และมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลล์ นักจดหมายเหตุแห่งมหาวิทยาลัยวูลลองกอง และกองจดหมายเหตุแห่งรัฐนิวเซาท์เวลล์ อดีตนายกสมาคมนักจดหมายเหตุแห่งชาติและผู้จัดการห้องสมุดมิชเชลล์ในหอสมุดแห่งรัฐนิวเซาท์เวลล์ในนครซิดนีย์ โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากบริษัท IBM แห่งออสเตรเลีย และใช้เป็นหนังสือในการอ่านหรืออธิบายประกอบการจัดแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ออสเตรเลียในห้องสมุดมิชเชลล์ในหัวข้อนิทรรศการ "The Coming of the Strangers : The First 30 Years, 1788 - 1822" ซึ่งได้เปิดให้ประชาชนเข้าชมโดยไม่เสียค่าบัตรผ่านประตูตั้งแต่วันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1988 เมื่อครบรอบ "วันเกิด 200 ปี" ของประเทศ และจะเปิดแสดงต่อไปจนถึงสิ้นปีนี้

The Coming of the Strangers เป็นหนังสือที่ระลึกครบรอบ 200 ปีของประวัติ

วิจารณ์หนังสือ

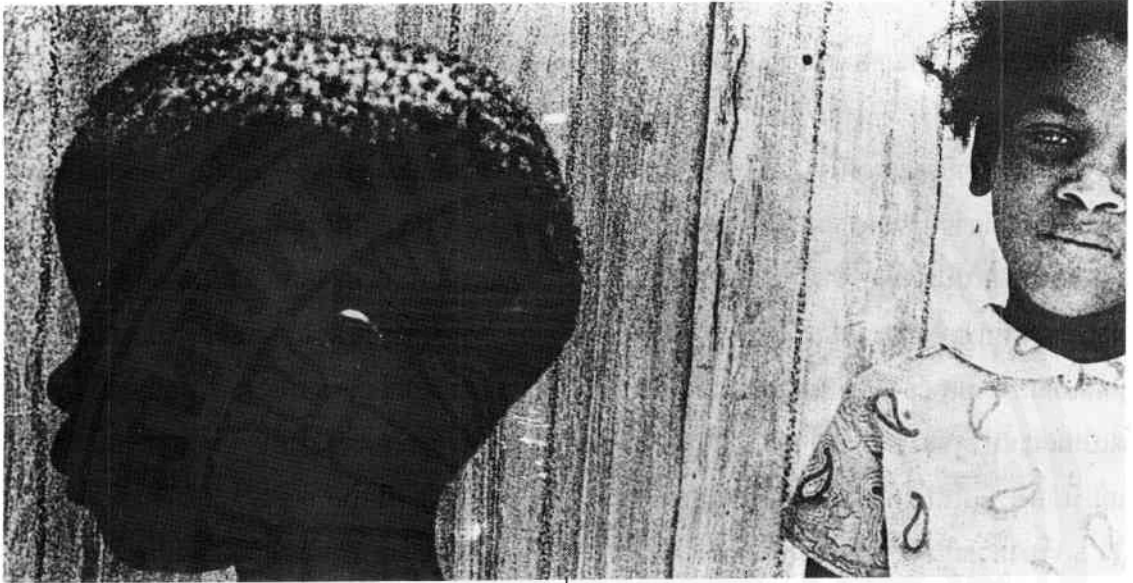
ศาสตราจารย์ออสเตอร์เลียที่น่าสนใจมากและเหมาะแก่ผู้ที่อยากเรียนอยากรู้ประวัติศาสตร์ออสเตรเลียในช่วงการจัดตั้งอาณานิคมเล่มหนึ่ง Berzins ได้ใช้ความพยายามอยู่หลายปีในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เช่นจดหมาย บันทึกข้อความ หนังสือพิมพ์ รายงาน ฯลฯ ที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ (อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส สเปนและสหรัฐอเมริกา) เพื่อเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ Berzins แบ่งหัวข้อใหญ่ ๆ ในการศึกษาไว้ 5 เรื่องด้วยกันคือ ความสัมพันธ์ระหว่างพวกอับอริจินกับคนขาว, สภาพแวดล้อมของออสเตรเลีย และการเปลี่ยนแปลง, ฝ่ายบ้านเมืองกับผู้อยู่ได้ปกครอง, บทบาทของชาวอาณานิคมทั้งหญิงและชายและความสัมพันธ์ระหว่างออสเตรเลียกับประเทศต่าง ๆ ในสมัยอาณานิคมระยะแรก

งานเขียนของ Berzins มีลักษณะเด่นด้านการนำเอาข้อมูลต่าง ๆ มาสังเคราะห์ อธิบายตีความ และสร้างภาพจำลองของประวัติศาสตร์ออสเตรเลียในสมัยบุกเบิก และจัดตั้งอาณานิคมได้อย่างน่าตื่นตะลึง มีสีสันชวนให้ติดตาม แต่ในขณะเดียวกันผู้เขียนก็มีวิธีการเสนอความคิดเห็นโดยให้เอกสารเหล่านั้นผู้กร้อยเรื่องราวในประวัติศาสตร์เมื่อ 200 ปีที่แล้ว และเล่าเรื่องของมันเองได้อย่างกลมกลืนกันที่สุด จนบางครั้งผู้อ่านอาจจะรู้สึกเหมือนเข้าไปสัมผัสกับเหตุการณ์นั้นเอง นอกจากนี้ผู้เขียนยังสามารถใส่ “วิญญูณ” และให้ “ความเป็นธรรม” แก่บุคคลใน

ประวัติศาสตร์ทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชนชั้นปกครองลงมาจนถึงคนพื้นเมืองเผ่าอับอริจิน ซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนที่แท้จริง และนักโทษชาย - หญิงที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันประวัติศาสตร์ของออสเตรเลียให้เจริญรุดหน้า Berzins กำหนดระยะเวลาการศึกษาของเธอไว้เพียง 34 ปี คือระหว่างการจัดตั้งอาณานิคมในค.ศ. 1788 จนถึง ค.ศ. 1822 เมื่อแมคควารีได้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ของข้าหลวงแห่งนิวเซาท์เวลส์ ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าวนี้ชาวอาณานิคมเกือบทั้งหมดเป็น “นักโทษ” ที่ต้องโทษคดีอาญาจากทางการอังกฤษ และถูกระบายจากคุกอังกฤษมาลงโทษในออสเตรเลีย

จุดเด่นของ *The Coming of the Strangers* คือการเริ่มต้นด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า “คนขาว” ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในออสเตรเลียเมื่อ 200 ปีที่ผ่านมา นั้น ต่างเป็น “ผู้รุกรานและคนแปลกหน้า” ในออสเตรเลีย เพราะในขณะนั้น “คนดำ” หรือ “พวกอับอริจิน” ที่มีอยู่นับร้อยเผ่าพันธุ์และมีภาษาพูดแตกต่างกันกว่า 200 ภาษาได้ครอบครองดินแดนส่วนต่าง ๆ ของออสเตรเลียเป็นเวลานานนับหมื่น ๆ ปีแล้ว ในสายตาของชาวอาณานิคมนั้น ชนเผ่าอับอริจินอาจจะเป็นคนป่าเถื่อนไร้วัฒนธรรมหรือเป็นมนุษย์ในยุคดึกดำบรรพ์ แต่โดยข้อเท็จจริงแม้พวกอับอริจินจะเปลือยกายและกินอยู่กันตามธรรมชาติ พวกเขาก็สามารถ “พัฒนาระเบียบวิธีการจัดการ

วิจารณ์หนังสือ

กับที่ดิน และทรัพยากรตามธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพยอดเยี่ยม” (หน้า 15) Berzins ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ที่ปราศจากพื้นฐานความเข้าใจระหว่างพวกอับริจินและ “คนแปลกหน้า” และเสนอประเด็นในความแตกต่างหลายอย่างในด้านความคิดอุปนิสัยและวิถีชีวิตระหว่างชนสองกลุ่มนี้ ซึ่งไม่สามารถจะเอามาตราฐานและค่านิยมของชาวยุโรปมาตัดสินได้ แม้กระทั่งเรื่องกลิ่นตัวของพวกอับริจินซึ่งกัปตันเดวิทคอลลินส์ได้บันทึกไว้ว่า “เหม็นบรลีย์” เพราะเป็นกลิ่นที่ประสมประสานระหว่างกลิ่นตัวกับมันปลาที่พวกอับริจินนิยมนำมาทาตัวเพื่อป้องกันแสงอาทิตย์กับยุงที่รบกวนตลอดเวลา แต่ในมุมตรงกันข้ามพวกนักโทษที่ใส่แบบฟอร์มและเสื้อผ้าสกปรกซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศตลอดจนการขาดนิสัยการรักษาความสะอาด (อาบน้ำ) ก็คงจะส่งกลิ่นอันน่ารังเกียจ

และสร้างความสะอิดสะเอียนให้แก่พวกอับริจินได้ไม่มากนักน้อยเช่นเดียวกัน (หน้า 31)

อย่างไรก็ดี แม้จะมีความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม แต่ทั้ง “คนแปลกหน้า” และ “เจ้าของถิ่น” ต่างก็สร้างความสัมพันธ์และเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (แต่ในวิถีทางที่ไม่ง่ายนัก) Berzins ได้ลำดับเหตุการณ์ของความสัมพันธ์ต่าง ๆ เท่าที่เธอรวบรวมได้อย่างต่อเนื่องและเคลื่อนไหวจนทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างความเจริญของโลกตะวันตกและความเรียบง่ายเป็นธรรมชาติของพวกอับริจิน แต่ในที่สุด “ความเหนือกว่าของคนขาว” (The White man's superiority) ซึ่งนำมาพร้อมกับค่านิยมแปลกใหม่ การมอมเมา (เหล้า) เชื้อโรค (ฝีดาษ) ความตายและอื่น ๆ ได้ก่อผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการดำเนินชีวิตดั้งเดิมของพวกอับริจินและทำให้พวกเขาไม่สามารถดำรงชีวิตอย่าง

วิจารณ์หนังสือ

ดั้งเดิมหรือหันหลังให้แก่ “คนแปลกหน้า” ได้อีกต่อไป

ออสเตรเลียเป็นประเทศที่เกิดจากการก่อตั้งของชาวยุโรปเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาแต่ออสเตรเลียก็มีลักษณะพิเศษที่ว่าผู้ก่อตั้งประเทศส่วนใหญ่เป็นนักโทษที่ทางการอังกฤษระบายนมาจากที่คุมขังอันแออัดยัดเยียดภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม หนังสือประวัติศาสตร์ออสเตรเลียทั่วไปที่ไม่นับศึกษาเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะมักจะละเลยที่จะพาดพิงถึงบทบาทของนักโทษเหล่านี้ อย่างจริงจัง จึงทำให้เราขาด “ภาพ” ที่มีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไปอย่างน่าเสียดาย แต่ใน *The Coming of the Strangers* นี้ Berzins ได้พยายามค้นคว้าและรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ของนักโทษเพื่อแสดงให้เห็นถึงอีกมิติหนึ่งในสังคมซึ่งไม่ได้มีแต่นักโทษที่มอมเมาในอบายมุข ทะเลาะวิวาท ทูตติกัน หรือก่อความไม่สงบ แต่นักโทษหลายคนเช่น John Baughan, Robert Sidsway, George Wowe, James Ruse, Francis Greenway, Simon Lord ฯลฯ ก็ได้สร้างความเจริญให้แก่อาณานิคมจนเป็นที่ยกย่องในสังคม ธนาคารแห่งแรก, หนังสือพิมพ์ฉบับแรก โรงละครแห่งแรก, สถาปัตยกรรมที่สวยงาม และอื่น ๆ ก็ล้วนแต่เป็นผลงานของอดีตนักโทษเหล่านี้ทั้งสิ้น

สิ่งที่น่าสนใจของหนังสืออีกเรื่องหนึ่งได้แก่บท “The Lot of Women” ซึ่งเป็นการศึกษา

ใหม่เกี่ยวกับบทบาทและเรื่องราวของนักโทษหญิงในอดีตที่ผ่านมา นักโทษหญิงมักถูกมองว่าเป็นเพียง “เศษขยะชั้นต่ำ” เท่านั้น บันทึกต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ชายร่วมสมัยมักจะลำเอียงและมองผู้หญิงเหล่านี้ (ซึ่งมีจำนวน 209 คน จากจำนวนนักโทษทั้งหมด 951 คน) ว่าเป็นพวกขี้เมา ไร้ระเบียบ ขาดയാอายุ ไร้ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ยั่ววนผู้ชายก่อการทะเลาะวิวาท และอื่น ๆ ภาพลบของนักโทษหญิงในฐานะเป็น “อิตัว” (damned whores) ได้ประทับรอยอยู่ในประวัติศาสตร์ออสเตรเลียมาเป็นเวลานานจนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ นักประวัติศาสตร์ออสเตรเลียได้เริ่มศึกษาวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในสมัยการตั้งอาณานิคมยุคแรกกันอย่างจริงจัง

Berzins มีความเห็นตรงกับนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่เช่น P. Robinson (*The Hatch and Brood of Thime* (Sydney 1985)), A. Summers (*Damned Whores and God's Police* (Melbourne, 1975)) และ Katrina Alford (*Production or Reproduction? An economic history of women in Australia, 1788 - 1805* (Melbourne, 1984)) ที่มองเห็นว่านักโทษหญิงส่วนใหญ่เป็นพลังที่สำคัญของการปูรากฐานของความเจริญของออสเตรเลียเช่นเดียวกันกับชาย Berzins ได้เตือนผู้อ่านให้ระมัดระวังอันตรายในการด่วนสรุปเกี่ยวกับสภาพของนักโทษหญิงจากบันทึก

วิจารณ์หนังสือ

ของเจ้าหน้าที่ร่วมสมัย เพราะบันทึกดังกล่าวนี้เป็นบันทึกเรื่องราวของนักโทษหญิงที่กระทำ ความผิดและ “เข้ามาเกี่ยวข้องขัดแย้งกับกฎหมาย” (หน้า 100) เท่านั้น จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าหญิงโสเภณีที่ถูกส่งตัวมายังออสเตรเลียนี้มีจำนวนเพียงร้อยละ 20 และผู้หญิงหลายคนในจำนวนดังกล่าวนี้ก็อาจหาเลี้ยงชีพด้วยการเป็นหญิงโสเภณีเพียงชั่วคราวครั้งชั่วคราวเท่านั้น นักโทษหญิงที่ได้กระทำ ความผิดส่วนใหญ่ (ตั้งแต่ลักทรัพย์เพียงเล็กน้อยจนถึงคดีอุกฉกรรจ์) เคยมีอาชีพสุจริตเป็นหญิงรับใช้ แม่ครัว ผู้ช่วยพยาบาล คนซักผ้า เสื้อผ้า พี่เลี้ยงเด็ก และคนงานในโรงงานทอผ้า ฯลฯ เมื่อเข้ามาปักหลักในออสเตรเลียแล้วหลายคนได้ประสบความสำเร็จในอาชีพการงานใหม่ของพวกเขา เช่น Olive Gaskin ได้ร่วมกับสามีเธอรับเหมาก่อสร้างและเป็นเจ้าของโรงสี M.Hays เป็นช่างเสื้อผ้า Sarah Bird เป็นคนแรกที่ได้ใบอนุญาตให้เปิดร้านจำหน่ายสุรา และ Mary Reiby เป็นเจ้าของกิจการเรือสินค้าและเรือล่าปลาวาฬและไร่ขนาดใหญ่ เป็นต้น

34 ปีในช่วงระยะเวลาแรกของประวัติศาสตร์ออสเตรเลียนี้ถือได้ว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นระยะเวลาที่ชาวออสเตรเลียได้เริ่มสร้างลักษณะนิสัย เอกลักษณ์ และบุคลิกที่เป็นของตนเอง ซึ่งรวมทั้ง “สำเนียงอังกฤษ” ซึ่งเริ่มแตกต่างไปจากชาวอังกฤษโดยทั่วไป ลูก - หลานของอดีตนักโทษก็มีความสูงเฉลี่ยเพิ่มขึ้น สุขภาพแข็งแรง

“หากใครต้องการจะหาอ่านหนังสือดี ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ออสเตรเลียสักเล่ม ก็คงจะไม่ผิดหวัง”

แรง และมีความนับถือตนเองมากขึ้น (หน้า 128) ใน ค.ศ. 1821 ออสเตรเลียได้จัดพิมพ์หนังสือของตนเองเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเล่มคือ *The Australian Magazine* ที่เนื้อหาสะท้อนให้เห็นถึงรสนิยมและความสนใจที่เป็นของชาวออสเตรเลียมากขึ้น และอาจกล่าวได้ว่านับแต่นั้นเป็นต้นมาออสเตรเลียได้ก้าวออกห่างจากวัฒนธรรมของยุโรปมากขึ้นทุกที

นอกเหนือไปจากเนื้อหาที่น่าสนใจและชวนให้ติดตามศึกษาโดยตลอดแล้ว หนังสือ *The Coming of the Strangers* ยังเพิ่มคุณค่าให้แก่ตัวเองด้วยการพิมพ์ที่ประณีตด้วยกระดาษอาร์ตอย่างดี และมีรูปภาพประกอบกว่า 80 ภาพ มีทั้งลายมือเขียนของบุคคลสำคัญ ๆ และนักสำรวจสมุทบันทึกรความจำ, จดหมาย ภาพวาดของ

วิจารณ์หนังสือ

พวกอ็อบริจิน สัตว์ต่าง ๆ พืชพันธุ์ผลไม้ทัศนียภาพ รวมทั้งภาพเหมือนของบุคคลต่าง ๆ (ส่วนหนึ่งของเอกสารและภาพต้นฉบับเหล่านี้ได้จัดแสดงให้ประชาชนชมในนิทรรศการ “The Coming of the Strangers : The First 30 Years 1788 - 1822” ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่องราวการจัดตั้งอาณานิคมในออสเตรเลียให้เข้มข้นสมจริงและน่าประทับใจมากยิ่งขึ้น

หากใครต้องการจะหาอ่านหนังสือดี ๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ออสเตรเลียสักเล่มก็คงจะไม่ผิดหวังกับ “*The Coming of the Strangers*” ของ Baiba Berzins นี้อย่างแน่นอน

อนันต์ชัย เลาทะพันธุ์
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

จากจักรพรรดิสู่สามัญชน
อัตชีวประวัติอัยซิง เจี้ยวหรง ฟู่อี้
ยูพาเรศ วินัยธร แปลจาก
FROM EMPEROR TO CITIZEN
สำนักพิมพ์รวมธรรมส์ 2531, 453 หน้า

อัยซิง เจี้ยวหรง ฟู่อี้ ก็คือจักรพรรดิซวงถ่งหรือจักรพรรดิองค์สุดท้ายของราชวงศ์ซิง และองค์สุดท้ายของประวัติศาสตร์ราชวงศ์จีน การเป็นคนสำคัญในประวัติศาสตร์ช่วงสำคัญทำให้บันทึกนี้มีความหมายและมีค่าควรแก่การศึกษา ยิ่งแต่อัตชีวประวัตินี้เขียนขึ้นเมื่อเหตุการณ์ผ่านมาเป็นเวลานานหลายสิบปีแล้ว และเหตุการณ์แรก ๆ ที่เกิดขึ้นก็ดูเหมือนว่าผู้เขียนซึ่งอยู่ในวัยเยาว์มากเกือบจะจำไม่ได้ กระนั้นก็ยังมีส่วนบางประการเกี่ยวกับฐานะ บุคคล และสิ่งแวดล้อมสมัยนั้นอธิบายไว้ให้ผู้อ่านได้พิจารณามากกว่าที่จะสรุปเพียงว่า จักรพรรดิผู้เยาว์เจริญเติบโตขึ้นมาอย่างสุขสบาย ท่ามกลางผู้อภิบาลตามประเพณีโบราณ และเมื่อถูกจัดการให้สละราชย์แล้วก็ยังได้

วิจารณ์หนังสือ

รับอภิสิทธิ์ให้อยู่ในพระราชฐานชั้นใน มีความเป็นอยู่อย่างหรูหราฟุ่มเฟือยได้รับความรับผิดชอบใด ๆ ต่อกิจการบ้านเมือง หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นชัดว่า จักรพรรดิผู้ไร้อิทธิพลดำรงชีวิตอยู่ในฐานะ “โอรสสวรรค์” อย่างเดียวตาย พลัดพราก ขาดความรักใคร่รอบอุ้มมาแต่น้อย ภายในที่รโหฐานมีผู้อยู่ใกล้ชิดจำนวนมากก็คน แม้กระทั่งพระอาจารย์ก็ไม่ใคร่จะจริงใจ และแข่งดีกันเพื่อประโยชน์ตนในการให้คำแนะนำแก่จักรพรรดิผู้เยาว์ไปในทางที่ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์อย่างผิด ๆ ผู้เขียนได้กล่าวถึงการหลงเชื่อบุคคลต่าง ๆ ที่อ้างตนว่าเป็นผู้จงรักภักดี การกล่าวถึงเช่นนี้อาจตีความได้ว่าเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นผิดของผู้เขียนอย่างไรก็ตาม หากนำข้อมูลอื่นรวมทั้งที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้เข้ามาพิจารณาประกอบด้วยแล้ว ก็มีสาระให้ได้ศึกษาประวัติศาสตร์มิติหนึ่งในระยะนั้นอีกหลายประการ

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 9 บท พร้อมทั้งแผนผังอธิบายเชื้อสายของราชวงศ์ชิงกับภาพบุคคลสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียน และภาพของผู้เขียนเองไว้ด้วยสาระสำคัญของหนังสือมีดังนี้

บทที่ 1 อธิบายประวัติครอบครัวของข้าพเจ้า โดยกล่าวถึงเชื้อสายทางฝ่ายบิดาและมารดา บทนี้มี 5 ตอน ตอนแรกกล่าวถึง *พระอัยกา องค์ชายฉุนที่ 1* ซึ่งเป็นบรรพบุรุษสายตรง เป็นโอรสองค์หนึ่งของจักรพรรดิองค์

ที่ 6 ในราชวงศ์ชิง พระอัยกามีภรรยาเป็นน้องสาวแท้ ๆ ของพระนางซูสีไทเฮา เมื่อพระโอรสของพระนาง ซึ่งขึ้นเป็นจักรพรรดิถึงจ้อไม่มีรัชทายาท พระนางจึงให้รับบุตรชายคนโตของพระอัยกาไปเป็นบุตรบุญธรรมของจักรพรรดิถึงจ้อ บุตรบุญธรรมผู้นี้ก็คือจักรพรรดิกวางสู ซึ่งพระนางซูสีได้ใช้อำนาจ “พระราชมารดา” กับพระองค์จักรพรรดิกวางสูมีน้องชายรองต่างมารดาผู้ได้รับตำแหน่งเป็นองค์ชายฉุนที่ 2 องค์ชายนี้คือพระบิดาของผู้เขียน ตอนที่สอง กล่าวถึงเชื้อสายฝ่ายมารดา *ตาของข้าพเจ้า หยงลุ* เป็นชาวแมนจู และเป็นข้าราชการที่ซูสีไทเฮาไว้วางใจ ลูกสาวของขุนนางผู้นี้จึงได้รับเลือกให้แต่งงานกับองค์ชายฉุนที่ 2 พระบิดา ตอนที่สาม อธิบายเหตุการณ์การตัดสินใจของพระนางซูสีไทเฮา เลือกผู้เขียนขึ้นเป็นรัชทายาท ตอนที่สี่ *พระบิดาผู้สำเร็จราชการ* และตอนที่ห้า *เรื่องภายในบ้านขององค์ชาย* ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่มีพระอัยกาซึ่งมีภรรยา 4 คน มีศักดิ์เป็นย่าของผู้เขียน ย่าใหญ่คือน้องสาวของพระนางซูสีที่มีบุตรชายคือจักรพรรดิกวางสู ส่วนย่าแท้ ๆ ของผู้เขียนเป็นภรรยาคนที่ 3 ของพระอัยกา พระอัยกาเสียชีวิตเมื่อพระบิดาอายุ 7 ปี ย่าจึงเป็นผู้ดูแล ชีวิตของพระบิดาอยู่ในกรอบขนชั้นสูง ไม่มีการสังคมกับโลกภายนอก พระบิดามีภรรยา 2 คน มารดาผู้เขียนเป็นแบบฉบับของชาวแมนจู คือค่อนข้างดุ พระบิดาจึงปล่อยให้เป็นผู้จัดการทุกเรื่องภายในบ้าน ผู้เขียน

วิจารณ์หนังสือ

“บทที่หนึ่งของหนังสือนี้ให้ภาพชีวิตครอบครัวชั้นสูง แทรกประวัติศาสตร์และประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอธิบายธรรมเนียมการลำดับเครือญาติอันสลับซับซ้อนให้เข้าใจเป็นอย่างดี”

เล่าว่ากลัวแม่มากกว่าพ่อ เมื่อถูกพรากไปเป็นจักรพรรดิตั้งแต่อายุ 3 ขวบ ได้กลับมาพบแม่อีกครั้งเมื่ออายุ 10 ปี ความท่างเห็นทำให้มีความรู้สึกว่แม่เป็นคนแปลกหน้า

บทที่หนึ่งของหนังสือนี้ให้ภาพชีวิตครอบครัวชั้นสูง แทรกประวัติศาสตร์และประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องรวมทั้งอธิบายธรรมเนียมการลำดับเครือญาติอันสลับซับซ้อนให้เข้าใจเป็นอย่างดี

บทที่ 2 วยเยาว์ แบ่งเป็น 6 ตอน ตอนที่หนึ่ง การขึ้นครองราชย์และการสละราชสมบัติ เล่าถึงความโกลาหลในพระตำหนักองค์ชายผู้สำเร็จราชการที่กำลังส่งมอบรัชทายาทวัย 3 ปี เข้าวังไปพร้อมแม่นม สองวันต่อมา ก็เข้าพิธีขึ้นครองราชย์สืบต่อจากจักรพรรดิทางสุที่สิ้นพระชนม์แล้ว วันทำพิธียังเป็นวันที่พระนางซูสีสิ้นพระชนม์ด้วย การเป็นรัชทายาทก็เท่ากับเป็นโอรสบุญธรรมของจักรพรรดิทางสุ ดังนั้น

พระมเหสีทรงยี่จึงมีศักดิ์เป็น “พระราชชนนี” และเป็นผู้ใช้อำนาจ “พระราชมารดา” ดูแลจักรพรรดิผู้เยาว์ พระนางทรงยี่ผู้นี้เองที่เป็นผู้จัดการให้จักรพรรดิผู้เยาว์สละราชย์เมื่ออายุ 6 ขวบ เพราะการขอร้องของหยวน ซื่อ ซ้าย ตอนที่สองเป็นตอน “อยู่อย่างจักรพรรดิ” ตามกฎหมายให้อภิสิทธิ์แก่เชื้อพระราวงศ์ซึ่ง ผู้เขียนเปรยถึงการดำรงชีวิตที่ “ไม่สมประกอบ” ภายในพระราชฐานชั้นในเพราะ “ประเทศเป็นสาธารณรัฐและประชาชนก็ได้กลายเป็นคนที่อยู่ในศตวรรษที่ 20 แล้ว” แต่ตนเอง “ยังมีความเป็นอยู่เยี่ยงจักรพรรดิ...กับละอองของสมัยศตวรรษที่ 19” ตอนที่สาม เล่าถึง “มารดาทั้งหลายกับบุตรชาย” เมื่อผู้เขียนได้รับเลือกเป็นรัชทายาทนั้น ได้มีฐานะเป็นโอรสบุญธรรมของทั้งจักรพรรดิถงจื้อและทางสุ เพราะฉะนั้น เจ้าจอมชั้นสูงทุกคนของจักรพรรดิทั้งสองจึงมีศักดิ์เป็น “พระมารดา” ตามธรรมเนียม “พระมารดา” เหล่านี้ทำหน้าที่ดู

วิจารณ์หนังสือ

แลจักรพรรดิน้อยอย่างเข้มงวดและเต็มไปด้วยพิธีการ แม้บิดามารดาแท้ ๆ ก็ไม่อาจเข้าถึงองค์จักรพรรดิโดยง่าย ตอนที่สี่ *การศึกษาในพระตำหนักอยู่* ฉิง ผู้เขียนเริ่มเรียนหนังสือเมื่อ 5 ขวบ วันเริ่มศึกษาต้องเป็นวันมงคลตามหลักโหราศาสตร์ หนังสือเรียนส่วนใหญ่เป็นตำราโบราณ ผู้เขียนเล่าอย่างสนุก ๆ ถึงวิธีท่องจำ การจ้างนักเรียนอื่น ๆ เข้ามาร่วมเรียน เวลาทำผิดนักเรียนเหล่านั้นก็ถูกดุดะแทน เป็นต้น ผู้เขียนยอมรับว่าในบรรดาพระอาจารย์หลายคนนั้น ที่มีอิทธิพลยิ่งต่อตนก็คือ พระอาจารย์ชาวฮกเกี้ยน ชื่อ เงิน เป่า เซิน และชาวอังกฤษชื่อ เรจินัล จอห์นสตัน ตอนที่ห้า *บรรดาชั้นที่* ประเภทต่าง ๆ ชั้นที่ขึ้น ผู้ใหญ่ใกล้ชิดคนหนึ่งทำหน้าที่พระอาจารย์สอนตัวหนังสือจีนเล่านิทานปรัมปราต่าง ๆ เป็นเพื่อนเล่น แต่ชั้นที่โดยทั่วไปก็มักจะเป็นประเภทฉ้อราษฎ์บังหลวง ตอนที่หก *“แม่ผมของข้าพเจ้า”* เล่าประวัติและคุณสมบัติของผู้ที่ถูกเลือกมาเป็นแม่ผมแม่มนี่เลี้ยงผู้เขียนมาถึง 9 ปี จึงเป็นบุคคลที่มีความหมายต่อผู้เขียนมาก

บทที่ 3 จากพระราชฐานชั้นใน
สู่กงศุลญี่ปุ่น ชื่อเรื่องบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ มีถึง 13 ตอน เริ่มที่ *สมัยของหยวน ซื่อ ซ้าย* ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐที่ใช้พระราชฐานชั้นนอกเป็นทำเนียบ ไม่ต้องสงสัยเลยว่าเขตพระราชฐานชั้นในได้ถูกปิดกั้นโดย

สิ้นเชิง เพราะฉะนั้นผู้ผู้ภายในเขตพระราชฐานชั้นในจึงได้แต่คาดคะเนและสร้างความหวังจากเหตุการณ์ ภายนอกที่ได้ยินมาไปในทางเข้าข้างตนเองคือเชื่อว่า อาจมีการฟื้นฟูพระราชอำนาจซึ่งความจริงแล้วเป็นการเตรียมการสำหรับหยวน ซื่อ ซ้าย เองที่จะขึ้นเป็นจักรพรรดิ ต่อไปเป็นตอน *การฟื้นฟูในปี 1917* กล่าวถึงการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จุดความหวังชั่วคราวให้แก่ฝ่ายที่ต้องการให้จักรพรรดิกลับขึ้นครองราชย์ การณ์กลับเลวร้ายลงเมื่อพระราชฐานชั้นในถูกทิ้งระเบิดทางอากาศเป็นการชู่ขวัญ ในตอนนี้และตอนต่อไปผู้อ่านอาจจะได้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์บางประการที่น่าสนใจ ตอนที่สาม *ผู้นำของเป่ย์หยาง* เป็นตอนที่จะได้เห็นความแตกแยกหลายฝ่าย ตอนที่สี่ *ยังคงมีความหวัง* เล่าเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยของผู้ที่อยากให้กลับคืนสู่ระบอบการปกครองแบบเดิม รวมทั้งข่าวลือและข่าวหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ตอนที่ห้า *เรจินัล จอห์นสตัน* พระอาจารย์สอนภาษาอังกฤษผู้ใช้ชีวิตอยู่ในเอเชียมากกว่า 20 ปี ได้สอนให้รู้จักธรรมเนียมอังกฤษ

วิจารณ์หนังสือ

ด้วยคำพูดเพียงไม่กี่คำของบุคคลผู้นี้ก็ทำให้จักรพรรดิตัดทางเปี้ยทิ้ง เพราะฉะนั้นข้าราชการสำนักจึงเกลียดจ้อหันสตันมาก ตอนที่หก เรื่อง *พิริอภิเชกสมรส* ซึ่งใช้เวลาถึง 5 วัน มีการฉลองอีก 3 วัน 3 คืน งานพิธีนี้มีชาวต่างประเทศเข้ามาอวยพรในพระราชฐานชั้นในมากมาย ผู้เขียนได้แสดงความรู้สึกในตอนนี่ว่าตนเองเจริญวัยแล้ว “ถ้าไม่เกิดการปฏิวัติ...ก็จะมีอำนาจในการปกครองแผ่นดินโดยไม่ต้องอาศัยผู้สำเร็จราชการ” ต่อไปเป็นตอน *ความขัดแย้งภายในขณะนั้นจักรพรรดิอยู่ในวัย 15* ซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีความเปลี่ยนแปลง การถูกจำกัดการกระทำให้อยู่แต่ภายในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคร่งครัด แม้กระทั่งการจะใส่แว่นตาเพราะสายตาสั้นก็กลายเป็นเรื่องใหญ่เพราะผิดธรรมเนียม ก่อให้เกิดการดิ้นรนที่จะหนีออกจากพระราชวัง และอยากศึกษาต่อในต่างประเทศ ตอนที่แปด *ปลดชั้นที่* เมื่อเริ่มจะมีการจัดระเบียบการปกครองในเขตพระราชฐานชั้นในเสียใหม่นั้น ทำให้ต้องมีการสำรวจพระราชทรัพย์ที่มีอยู่อย่าง

มากมาย และได้ทราบว่ามีการโจรกรรมทรัพย์สินออกไปขายกันอย่างเอิกเกริก เมื่อจะทำการตรวจสอบทรัพย์สมบัติในห้องเก็บของในพระตำหนัก ก็ได้เกิดเพลิงไหม้ปกปิดความจริงจนทำให้ต้องสูญเสียเกินกว่าจะประมาณได้ การลงโทษขั้นนี้ก็ทำให้เกิดความระแวงภัยอันตรายที่จะเกิดกับตน จักรพรรดิจึงให้ปลดชั้นที่ออกไปเป็นจำนวนมาก ตอนที่เก้า *จัดระเบียบการปกครองสำนักพระราชวัง* เป็นตอนที่พยายามคัดเลือกผู้คิดว่าจงรักภักดีที่สุดมาเป็นข้าราชการบริพาร ขณะเดียวกันข้าราชการบริพารเหล่านี้ก็ให้คำแนะนำในการวางแผนเพื่อฟื้นฟูระบบจักรพรรดิอย่างลับ ๆ ขึ้นมาด้วย ตอนที่สิบ *วันสุดท้ายในพระราชฐานชั้นใน* กล่าวถึงความล้มเหลวในการปฏิรูปพระราชฐานชั้นใน ค่าใช้จ่ายจำนวนมากภายในราชสำนัก และการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยของจักรพรรดิโดยไม่คำนึงถึงเงินประจำปีที่ถูกลดลง ในขณะที่สถานการณ์ภายนอกอยู่ระหว่างสงครามกลางเมือง สำหรับจักรพรรดิที่สุดของเหตุการณ์ครั้งนั้นก็คือ การถูกกองทัพแห่งชาติขับออก

วิจารณ์หนังสือ

จากพระราชฐานชั้นใน เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 1924 ตอนที่ลิลเบิร์ต ซีวิตในคฤหาสน์อุดร เป็นช่วงเวลาที่ยักรพรรดิประกาศตนเป็นสามัญชนแล้ว แต่สถานการณ์รอบตัวทำให้จักรพรรดิไม่สามารถตัดสินใจ ทั้งยังไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตนด้วย ตอนที่ลิลเบิร์ต สอง เมื่อยืนอยู่บนทางสามแพร่ง หมายถึงว่าผู้เขียนยืนอยู่ตรงทางเลือก 3 ทาง ทางหนึ่งคือสละทุกสิ่งและใช้ชีวิตอย่างสามัญชน ทางที่สองขอความช่วยเหลือจาก “ผู้สนับสนุน” แล้วกลับไปดำรงฐานะเดิม ทางที่สาม ก็คือออกนอกประเทศแล้ว “ใช้กำลังต่างชาติดำเนินการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิ” แต่กระแสข่าวเกี่ยวกับ “ฝ่ายซ้าย” ทำให้ที่ปรึกษา ไกลซ์ซิด(เจียง เสี่ยว ชู และ ไหล เฉินอู๋) ชิงไหวชิงพริบกันแนะนำให้จักรพรรดิเลือกวิถีของตนและสุดท้าย จากสถานกงสุลไปยังเขตเซ้าหนับเป็นการตัดสินใจที่ทำให้ตกเป็นผู้ทรยศต่อชาติ

บทที่ 4 เทียนลิน แบ่งออกเป็น 6 ตอน เล่าถึง ความพยายามของ ไหล เฉิน อู๋ ผู้เขียนชี้ให้เห็นความขัดแย้งถึงขั้นใช้เล่ห์เหลี่ยมร้ายกันเพื่อให้ตนแคลงใจเรื่องต่อไปคือ “ความสัมพันธ์ของข้าพเจ้ากับบรรดาหัวหน้ากลุ่มฟงเทียน” กล่าวถึงบรรดาขุนศึกที่ยังแข็งข้อต่อเจียงไคเช็ค แต่ขุนศึกที่ผู้เขียนฝากความหวังไว้ก็จะต้องการแต่เงินสนับสนุนจากตนเสียมากกว่า ตอนที่สาม ตอนนี้เป็นอีกตอนหนึ่งที่ผู้เขียนได้ทุ่มเททรัพย์สินให้แก่

“เรจินัล จอห์นสตัน...ด้วยคำพูดเพียงไม่กี่คำของบุคคลผู้นี้ก็ทำให้จักรพรรดิตัดหางเปี้ยวทิ้ง”

“เซมิโอนอฟ” นายพลชาวจีนสมัยพระเจ้าซาร์ และ “จู เกอะ เหลียง ที่สอง” ซึ่งอ้างว่าจะช่วยฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิ ตอนที่สี่ เล่าถึง เรื่องของ หลุมพระศพตะวันออก หลุมพระศพนี้เป็นหลุมพระศพจักรพรรดิเฉียนหลง และพระนางซูสี อยู่ในหุบเขาแห่งหนึ่งในมณฑลโห่เป่ย์ ได้ถูกลูกน้องของเจียงไคเช็ค นำทหารเข้าไปขุดหลุมศพขนเอาทรัพย์สมบัติที่ฝังอยู่ไปจนหมด ข้าวจ้างว่าสมบัติบางส่วนถูกนำไปให้แก่คู่มั่นของเจียงไคเช็ค ข้าวทั้งหมดนี้ทำให้ผู้เขียนอ้างความคิดแค่นในอันที่จะคืนสู่อำนาจ ตอนที่ห้า ให้ชื่อเรื่องว่า กงสุลกองทหารและสมาคมมังกรดำ ช่วงเวลา 7 ปีในเทียนลิน ทำให้ผู้เขียนไกลซ์ซิดและศรัทธาญี่ปุ่นมากขึ้น แต่ก็ยังมีพฤติกรรมบางประการระหว่างกงสุลกับกองทัพญี่ปุ่นที่ผู้เขียนยังเคลือบแคลง นอกจากนี้ก็ยังมีพฤติกรรมบางอย่างที่สื่อว่าผู้

วิจารณ์หนังสือ

เขียนถูกหลอกให้เชื่อว่กำลังตกอยู่ในฐานะที่ไม่ปลอดภัย จะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น สุดท้าย *ชีวิตในพระราชวังชั่วคราว* เป็นตอนที่ผู้เขียนบรรยายถึงการดำเนินชีวิตอย่างไม่มีแก่นสารรอเวลาการฟื้นฟูอำนาจ

บทที่ 5 สู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 7 ตอน เริ่มด้วย *สวนสงบที่ไม่สงบ* กล่าวถึงการย้ายจากสวนช่างในปี 1929 ไปอยู่ที่ “สวนสงบ” จนถึงฤดูร้อนปี 1931 ซึ่งเป็นปีที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ายึดเมืองคริน โดยที่ผู้เขียนหลงเชื่อตามคำบอกเล่าของผู้ใกล้ชิดว่าเวลาของการประกาศฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิเกือบจะมาถึงแล้ว ตอนที่สอง *ความเห็นที่ต่างกัน* ในหมู่พวกญี่ปุ่น พวกญี่ปุ่นที่ผู้เขียนกล่าวถึงก็คือ กองสุลใหญ่และรองกงสุลที่ขอร้องให้ผู้เขียนอยู่ที่เทียนสินต่อไป โดยจะให้ความคุ้มครอง ส่วนพวกญี่ปุ่นอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายกองทหารที่สนับสนุนให้ผู้เขียนออกเดินทางไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้วจะได้กลับคืนสู่บัลลังก์ นอกจากความขัดแย้งระหว่างฝ่ายกงสุลและฝ่ายกองทหารแล้ว ทางฝ่ายกองทัพวางตั้งก็ยังมี ความขัดแย้งกันอีกด้วย ระหว่างนี้ผู้เขียนเล่าคำแนะนำที่ได้รับจากที่ปรึกษาใกล้ชิด (เจิง เลี้ยวซู) ให้ติดต่อกับรัฐมนตรีของกองทัพแห่งชาติญี่ปุ่นและหัวหน้าสมาคมมังกรดำญี่ปุ่น หลังจากนั้นจึงตกลงใจจะเดินทางไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนที่สาม

พบกับโตอิฮาร่า ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของกองทัพวางตั้งและขุนศึกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภายหลังได้เป็นผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นในประเทศจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด บุคคลผู้นี้ได้วางแผนกำลังจัดนายพล จางซู เหลียง เพื่อสถาปนาแมนจูเรียให้ปกครองตนเองแบบประเทศเอกราช จึงสนับสนุนให้ผู้เขียนรีบเดินทางไปแมนจูเรียในระหว่างนี้ยังได้พบกับผู้แทนของรัฐบาลเจียง ไค เชค ผู้สัญญาว่า “จะทบทวนกฎหมายให้อภิสิทธิ์แก่เชื้อพระวงศ์ และจะให้เงินช่วยเหลือเป็นรายปีหรือให้เป็นเงินก้อนใหญ่ และจะจัดการให้ (ผู้เขียน) ได้อยู่ที่ใดก็ได้ตามที่ (ผู้เขียน) ต้องการยกเว้นที่ประเทศญี่ปุ่นและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” แต่ผู้เขียนไม่เชื่อใจ จึงถึงตอน *ข้ามแม่น้ำไปอย่างลับ ๆ* หมายถึงการออกเดินทางไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีจุดหมายอยู่ที่เสิน หวาง ตอนที่ห้า *เดียวดายที่สุดของการเดินทาง* มิได้เป็นไปตามความคาดหมาย และผู้เขียนเดินทางไปถึงเมืองสุซุนโดยที่ไม่เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเลย ตอนที่เจ็ด *มืดหวัง* เป็นตอนที่ผู้เขียนได้รับรู้จากกองทัพวางตั้งว่ายังไม่มีการเตรียมการสำหรับรูปแบบการปกครองประเทศแมนจูเรียหรือแมนจูแก้ว ตอนที่เจ็ด *พบกับอิตางาคิ* การได้รับทราบถึง “การสถาปนาประเทศแมนจูแก้ว” และตำแหน่งประมุขก็คือตำแหน่ง “ผู้บริหารสูงสุด” ทำให้ผู้เขียนรู้สึกอับยศหวาดกลัวเมื่อตระหนักถึงสภาพที่เป็นจริง

วิจารณ์หนังสือ

บทที่ 6 “14 ปีของแมนจูว์” มี 10 ตอน เริ่มด้วยศักราชแห่งหุ่นเชิด ตอนนี้นำใจว่าผู้เขียนมีความรู้สึกกลับสนแถมยินดีต่อไปเป็นตอน จักรพรรดิผู้ไร้อำนาจ เมื่อถึงขั้น นี้แล้วแม้จะตระหนักในฐานะไร้อำนาจก็ยังหวังในสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้ ถึงตอนนี้มีการเซ็นสัญญาลับและเหตุการณ์หลังจากนั้น ได้เล่าถึงความผิดพลาดที่ต้องตกบันไดพลอยโจน ตอนที่สี่ รายงานของสันนิบาตชาติ คณะกรรมการสืบหาข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวกับผู้เขียนก็คือ การตอบคำถามเรื่องการมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการก่อตั้ง “แมนจูว์” ซึ่งมีการเตรียมกันมาก่อนแล้ว ตอนที่ห้า เป็น “จักรพรรดิ” ครั้งที่สาม แม้ผู้เขียนจะเกิดความรู้สึกผิดขึ้นภายหลังแต่ขณะเมื่อได้รับทราบว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะรับรอง “จักรพรรดิแห่งประเทศแมนจูว์” นั้น ก็มีแต่ความรู้สึกยินดีสุดขีดเพราะเข้าใจว่าได้กลับคืนสู่ฐานะเดิม อย่างไรก็ตาม ความหลงผิดสิ้นสุดลง ผู้เขียนกล่าวประนามรัฐบาลก็มิินตั้งที่ให้คำมั่นสัญญากับญี่ปุ่น ซึ่งมีผลให้ฐานะของญี่ปุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมั่นคงมาก ส่วนตนเองก็กำลังยินดีกับตำแหน่ง “จักรพรรดิ” ต่อเมื่อตระหนักภายหลังว่า การขึ้นสู่ตำแหน่งดังกล่าวมิใช่การฟื้นฟูราชวงศ์ชิง จึงแน่ใจว่าไม่สามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมได้อีก ตอนนี้นำถึง โยชิโอะกะ ยาสุโนริ บุคคลผู้นี้แท้ที่จริงก็คือผู้ตามคุณเพื่อให้ “จักรพรรดิ” กระทำการตามประ

สงค์ของญี่ปุ่นตลอดเวลา 10 ปี (1935 - 1945) ที่เขาเข้ามาทำงานกับ “จักรพรรดิ” ผู้เขียนเล่าถึง “พระราชโองการ” 6 ฉบับ ส่วนใหญ่เพื่อบีบบังคับให้ประชาชนทุกคนในแมนจูว์ตกเป็น “ทาส” ของญี่ปุ่น ต่อมาถึงตอน *ชีวิตในบ้าน* ความกดดันที่เกิดจากความหลงผิดโดยสิ้นเชิงของผู้เขียนทำให้กลายเป็นผู้โหดเหี้ยมสั่งลงโทษข้าราชการบริพารอย่างรุนแรง สุดท้ายก็ถึงคราว *ครวล์มสลาย* คือ วาระสุดท้ายเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม โยชิโอะกะได้เตรียมพาผู้เขียนหนีไปประเทศญี่ปุ่นแต่ก็ถูกทหารโซเวียตจับได้ ผู้เขียนจึงถูกพาไปยังสหภาพโซเวียต

บทที่ 7 ในสหภาพโซเวียต บทนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนแรกเรื่อง *ความกลัวและภาพลวงตา* กล่าวถึงข้าราชการที่ถูกจับมาด้วยแสดงความประสงค์อยากกลับไปสวามิภักดิ์ต่อรัฐบาลจีนใหม่ แต่สำหรับผู้เขียนแล้วไม่กลับแน่นอน เพราะความกลัว ความรู้สึกตอนนี้ก็ “ยังไม่รู้ตัว” ผู้เขียนและสมาชิกในครอบครัวถูกนำไปอยู่ที่ศูนย์รับรองที่คาบารอฟ และได้รับการจัดสรรที่ดินให้ทำการเพาะปลูกผัก รวมทั้งถูกกำหนดให้ “ศึกษา” เกี่ยวกับการเมืองและพรรคการเมืองโดยที่ไม่เข้าใจอะไรเลย ตอนสุดท้าย *การปฏิเสธของข้าพเจ้า* เล่าถึงการไม่ยอมปรับตัวเองโดยแทรกเรื่องเครื่องเพชรนิลจินดาที่ขบคิดตัวไปด้วยอย่างน่าขัน และเล่าถึงการถูกสอบสวนของศาล

วิจารณ์หนังสือ

นานาชาติโดยกล่าวโทษญี่ปุ่นและปิดบังความผิดของตน

บทที่ 8 ความกลัวและความล้าหนัก
ผิด ซึ่งมีอยู่ 10 ตอน เริ่มด้วย “ข้าพเจ้าคงถึงฆาตเป็นแน่” เป็นตอนถูกส่งกลับแผ่นดินจีน และยังไม่รู้ชะตากรรมของตน จึงมีแต่ความหวาดวิตกคาดคิดไปตลอดทางจนกระทั่ง ถึงเมืองฟูซุน อันเป็นเมืองที่ผู้เขียนถูกนำไปคุมขังใน “คุกทหาร” ร่วมกับบรรดาญาติพี่น้อง เจ้าหน้าที่คุกได้นำหนังสือว่าด้วยประชาธิปไตยแผ่นใหม่มาให้ “ศึกษา” ตอนที่สาม *อยู่แยกจากครอบครัว* ผู้เขียนเข้าใจว่าเหตุผลก็คือผู้รับผิดชอบเรือรบจำเป็นต้องทำให้ตนรู้จักดูแลตัวเอง ผู้เขียนเล่าไว้ว่าตลอดเวลา 40 ปี ไม่เคยทำอะไรเองเลยแม้กระทั่งฆ่าแมลงตัวเล็ก ๆ เมื่อถูกขังร่วมกับคนอื่นจึงต้องหัดพับผ้าห่ม ล้างเท้า ผูกเชือกกรองเท้า

ฯลฯ และรู้สึกแปลกกับการถูกเรียกชื่อตัว อับจนกับการ “อยู่ท่ามกลางสวะทั้งหลายแทนที่จะเป็นคนในราชวงศ์” เมื่อ *ย้ายไปฮาร์บิน* แม้จะได้รับ การดูแลอย่างดีในคุกก็ยังทำใจไม่ได้ จนกระทั่งได้รับรู้ประกาศของรัฐบาลอย่างเป็นทางการว่าจะไม่ฆ่าอาชญากรสงคราม แต่ต้องการให้ศึกษา และปรับปรุงตนเองให้เป็นคนใหม่ และตอนนี้เองจึงถึงเริ่มต้น “*การเขียนอัตชีวประวัติของข้าพเจ้าและการส่งมอบตราพระราชลัญจกร*” ด้วยความเชื่อว่าประวัติที่เขียนมานี้จะถูกนำไปใช้ในการพิจารณาโทษ ผู้เขียนจึงเขียนไปในทางที่แสดงว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์รวมทั้งพยายามแสดงให้เห็นว่าตนเองและบรรดาญาติมีความตื่นตัวทางการเมืองทั้ง ๆ ที่ไม่เป็นความจริง กระนั้นความล้าหนักผิดที่มีอยู่ในใจก็มีส่วนทำให้ส่งมอบ “พระราชลัญจกรสามชิ้นอันหาค่ามิได้” ให้แก่ “ชั้นบน” อีกตอนหนึ่งคือ “*ความเปลี่ยนแปลงในครอบครัวของข้าพเจ้า*” กล่าวถึงท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ใกล้ชิด แม้กระทั่งคนในครอบครัวที่ถูกคุมขังอยู่ด้วยกันว่า นอกจากจะไม่ค่อยอยู่ให้ความช่วยเหลือรับใช้อีกต่อไปแล้ว ยังต้องการให้รับสารภาพผิดและคืนทรัพย์สินสมบัติที่แอบซ่อนไว้อีกด้วย เมื่อได้คิดทบทวนใหม่แล้ว ผู้เขียนก็ตัดสินใจ ตอนต่อไปจึงเป็นตอนการ *สารภาพและการให้อภัย* ความสำคัญของตอนนี้ก็คือการเขียนถึงเรื่องราวที่เป็นจริงเกี่ยวกับการฟื้นฟูระบอบจักรพรรดิและการถูกใช้ให้เป็นเครื่องมือให้ญี่ปุ่น

วิจารณ์หนังสือ

ผนวกภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอาณานิคม เรื่องต่อมาเป็นเรื่อง *ทำกล่องกระดาศ* เป็นตอนที่ย้ายจากห้องขังไปอยู่บ้านผู้เขียนได้เล่าถึงการถูกเยาะหยันเมื่อทำกล่องกระดาศไม่ได้มาตรฐานต้องทิ้งไปเป็นจำนวนมาก ความเจ็บอาย ความขมขื่นทำให้หวนระลึกถึงฐานะเดิม เกิดความเกลียดชังตนเองเกลียดพระนางชูลีไทเฮา ตอนที่เก้า เรื่อง *คณะกรรมการสอบสวน* มาถึงบรรยายความรู้สึกขัดแย้งในใจก่อนถูกสอบสวน จนกระทั่งถึงวันที่พบกับคณะกรรมการสอบสวน และถูกสอบสวน ตอนที่สิบ *ความทุกข์ทรมาน และความเกลียดชังของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* เป็นตอนที่ทบทวนเหตุการณ์หนหลัง เมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดครองแมนจูว์

บทที่ 9 “ข้าพเจ้ากับการปรับปรุงตนเอง” เป็นบทสุดท้ายของอัตชีวประวัติเล่มนี้มีทั้งหมด 11 ตอน ตอนแรก “ข้าพเจ้าจะเป็นคนคนหนึ่งได้อย่างไร” ชื่อเรื่องในตอนนี้แสดงถึงลักษณะถ่อมตนของผู้เขียนซึ่งก็แสดงว่าผู้เขียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น และเริ่มเข้าใจว่าจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร ตอนที่สอง “ทั้งหมดขึ้นอยู่กับตัวข้าพเจ้าเอง” อ่านแล้วรู้สึกเห็นใจว่าการแก้ความเคยชินที่ถูกปลูกฝังติดเป็นนิสัยเป็นเรื่องยากเพียงใด เมื่อคิดว่าจากฐานะเดิมของผู้เขียนซึ่งเป็นถึงจักรพรรดิ เวลาทำอะไรต่างจากคนอื่นก็ถูกประณามว่า “ทำตนเป็นจักรพรรดิ” ตอนที่สาม *ไม่*

“ความเจ็บอาย ความขมขื่นทำให้หวนระลึกถึงฐานะเดิม ยิ่งเกิดความเกลียดชังตนเอง เกลียดพระนางชูลีไทเฮา”

ได้ผู้กพยาบาท เล่าถึง ประสบการณ์จากการถูกส่งไป “ทัศนศึกษา” เมื่อแสดงตนและขอภัยต่อประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนลำเค็ญในสมัยแมนจูว์กลับได้รับการให้อภัย ทำให้เกิดความตื่นตัน ต่อไปเป็นตอน *ความเปลี่ยนแปลงอธิบาย* ทุกอย่างได้ การได้เห็นความเปลี่ยนแปลงใหม่ การได้พบญาติ ได้ทราบความเป็นไปต่างๆ ในสังคมใหม่ ทำให้เกิดความประทับใจ ตอนที่ห้า เรื่อง *อาชญากรรมสงครามชาวญี่ปุ่น* เล่าถึงการถูกนำตัวไปเป็นพยานศาลในการพิพากษาอาชญากรรมสงครามชาวญี่ปุ่นตอนที่หกเรื่อง *โลกสดใส* เป็นตอนที่แสดงให้เห็นถึงความคิดที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสิ้นเชิงของผู้เขียน ตอนที่เจ็ด *การทัศนศึกษา*

วิจารณ์หนังสือ

อีกครั้ง ผู้เขียนเกิดความรู้สึกประทับใจในความสำเร็จของการพัฒนาประเทศของรัฐบาลจีนใหม่ ตอนที่แปล เรื่องการใช้แรงงานและการมองโลกในแง่ดี บรรยายถึงความมั่นใจตนเองในการทำงานที่ต้องใช้แรงงาน ตอนที่แก้ การทดสอบ ก็คือวิธีทดสอบถึงการ เปลี่ยนแปลงทางความคิด และการถูกซักถามที่ทำให้เก็บกลับไปคิดเพื่อค้นหาความจริงที่จะนำกลับมาตอบใหม่ ตอนที่สืบ การนิรโทษกรรมฯ หลังจากถูกคุมขังอยู่ 10 ปี ก็ได้รับคำสั่งนิรโทษกรรม ตอนสุดท้าย ชีวิตใหม่ ซึ่งเป็นชีวิตที่มีอิสระ ปลอดภัย มีความสุขกับงานและการมีบทบาทในสังคมร่วมกับผู้อื่น

กล่าวได้ว่าชีวิตที่ควรจะแจ่มใสในวัยเยาว์ของบุคคลผู้หนึ่งได้ถูกผลักดันให้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งจักรพรรดิในขณะที่บ้างเมืองกำลังวิกฤตและถูกถอดจากตำแหน่งจักรพรรดิ โดยที่ไม่มีผู้ใดสามารถอธิบายเหตุการณ์ให้เข้าใจกระจ่างได้ กลายเป็นการสรางบุคคลิกของบุคคลผู้นั้นให้กลายเป็นผู้ที่มีแต่ความขลาดหวาดกลัว ไม่เป็นตัวของตัวเองรู้ไม่เท่าทันคน และเชื่อในสิ่งผิดๆ แม้จะรู้ดีว่าเป็นความผิดพลาดอย่างไรใหญ่หลวงที่ฝากความหวังไว้กับญี่ปุ่นให้ช่วยฟื้นฟูระบบจักรพรรดิ แต่เลิกล้มความหวังมิได้ทั้ง ๆ ที่มองเห็นแล้วว่าไม่มีทางเป็นไปได้

ความกดดันทางด้านความคิดจึงทำให้เกิดอารมณ์ร้ายรุนแรงในบางขณะ สิบปีที่ถูกคุมขังในฐานะอาชญากรสงครามต้องเรียนรู้ที่จะต้องทำงานทุกอย่างทุกอย่างให้เป็น นับเป็นความยากลำบากยิ่งสำหรับอดีตจักรพรรดิ ผู้ไม่เคยแม้แต่จะจับตัวแมลงที่ได้ตอมตนเองอยู่ ยิ่งเมื่อได้คิดว่าตนเป็นผู้ทำลายสิ้นซึ่งเกียรติยศ เกียรติศักดิ์ที่บรรพชนได้สร้างสมมาก็ยิ่งสุดแสนจะขมขื่น และเมื่อถูกสอบสวนมาทถูกหัวเราะเยาะหยันในความไม่รู้ไม่เป็นจากผู้ร่วมชะตากรรม จากหลาน และแม้กระทั่งจากชนที่ผู้เคยรับใช้ ทำให้เกิด

วิจารณ์หนังสือ

ความรู้สึกสะเทือนใจ สุดอัศจรรย์จนแทบไม่อยากจะมีชีวิตอยู่ แต่ในที่สุดสิบปีแห่งความทุกข์ทรมานด้านจิตใจ ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้ดำเนินชีวิตเยี่ยงสามัญชนได้กลายเป็นความภูมิใจในความเป็น “คน” ที่ผู้บันทึกกล่าวไว้ในตอนจบของอัตชีวประวัติฉบับแปลนี้ว่า “...เป็นคำที่ข้าพเจ้าได้เขียนเขียนอ่านเป็นคำแรกในหนังสืออักษรจีน แต่ข้าพเจ้าไม่เคยรู้ซึ่งถึงความหมายของมันมาก่อนเลย จนกระทั่งบัดนี้รัฐบาลจีนใหม่ และนโยบายให้อาชากรปรับปรุขตัวเองได้ ทำให้ข้าพเจ้าเรียนรู้ถึงความหมายอันลึกซึ้งของคำคำนี้ และได้กลายเป็นคนอย่างสมบูรณ์ในที่สุด” อย่างไรก็ตาม ไม่มีผู้ใดสามารถพิสูจน์การยอมรับของผู้บันทึกว่าเกิดจากใจจริงหรือจากความจำใจเพื่อความอยู่รอดของตนเอง

โดยสรุป ในการวิจารณ์อัตชีวประวัติเล่มนี้ จะไม่ขอก้าววิจารณ์การแปลและสำนวนแปลเพราะ เนื้อหาสาระของบันทึกฉบับนี้มีการแปลและเรียบเรียง

เป็นภาษาสละสลวยอ่านง่ายประมวลความหมายความน่าสนใจ และความน่าอ่านไว้เพียงพอแล้ว อย่างน้อยที่สุด การได้อ่านทุกบททุกตอนด้วยความพิริยพิศเราะก็ก็สามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนที่กล่าวบรรยายไว้ถึงบุคคลผู้เกี่ยวข้องใกล้เคียงได้อย่างละเอียด เข้าใจเรื่องราว และเหตุการณ์ที่ผู้บันทึกเผชิญกับตนเอง รวมทั้งเข้าใจการเลือกตัดสินใจกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งหากผู้ที่มีได้เคยตกอยู่ในฐานะเช่นนั้นย่อมไม่อาจกล่าววิพากษ์วิจารณ์ผู้บันทึกไปในเชิงลบได้อย่างเต็มปาก ตรงกันข้ามกลับมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อตระหนักว่า การมีฐานะสูงเด่น ชนิดที่จะบงการให้ผู้ใกล้ชิดอยู่หรือตายได้เช่นอดีตจักรพรรดิจีนนั้น จะหามิตรแท้มิได้เลย จากบันทึกเล่มนี้ ผู้อ่านจะสามารถมองเห็นและเข้าใจสภาพเช่นนี้ได้ลึกซึ้งและคมชัดทีเดียว

พรธณี ฉัตรพลรักษ์

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์